

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Соціальний простір, у якому протікає життєдіяльність молоді, істотно розширюється. Активізується її включення в різноманітні соціальні відносини у процесі ускладнення діяльності, коли паралельно зростанню споживання інформації зростає усвідомлення необхідності приймати рішення з наростаючою мірою ризику та особистої відповідальності. У зв'язку з цим суспільство все більше турбує пізні громадянське та соціальне становлення молоді. Спостерігається велика розбіжність між її інтелектуальним розвитком, ступенем її соціальної зрілості та досвідом у сфері соціальних відносин.

Найявний у педагогіці досвід соціального розвитку підростаючого покоління «не спрацьовує» в сучасному соціумі. Про це свідчить аналіз підготовки випускників педагогічних вузів, що вказує на недостатню розвиненість у них тих соціальних якостей, без яких успіх у професійній діяльності може бути проблематичний.

У даний час також визначилися нові тенденції в сучасній освіті, викликані вступом України у Болонський процес, ключовою ідеєю якого є реалізація компетентнісного підходу. Нове розуміння вищої професійної освіти в контексті компетентнісного підходу передбачає інтеграцію становлення компетентного фахівця з формуванням його як соціально відповідальної особистості, що відображено в нових вимогах до випускників вузів.

Це актуалізує проблему соціального розвитку підростаючого покоління, у зв'язку з чим виникає необхідність наукового аналізу окресленої проблеми і пошуку можливих шляхів її вирішення.

Соціальна відповідальність є найважливішим елементом взаємозв'язку особи та суспільства, вона здійснює функцію регуляції поведінки індивіда відповідно до вимог суспільства. З розвитком суспільства відповідальність набула провідної ролі в політичних, духовно-ідеологічних та інших відносинах; її удосконалення є необхідною умовою суспільного розвитку.

Категорія відповідальності у загальнонауковому розумінні ґрунтується на філософському вченні про соціальну зумовленість поведінки індивіда, її зв'язок зі свободою й необхідністю як передумовою реалізації особистістю функцій суб'єкта оновлення світу. Вихідним пунктом визначення міри відповідальності у загальнофілософському аспекті в усі епохи було вирішення питання про співвідношення свободи і необхідності. Передумовою відповідальності є вибір індивідом можливої поведінки.

Вчені – філософи, історики, соціологи – розробили і обґрунтували методологічні основи соціальної відповідальності, досліджували фактори,

що впливають на її формування (М. А. Осташева, Н. В. Гузенко, А. Ф. Гулевська, О. Р. Кривошеєва, Е. Ф. Самарина).

Але, пам'ятаючи про те, що соціальна відповідальність належить до тих феноменів, які удосконалюються, змінюються в міру розвитку суспільства, потрібно шукати нових, відповідних сучасним умовам, науково обґрунтованих підходів до вдосконалення процесу її формування, узагальнивши при цьому вже наявний досвід.

Незважаючи на дослідження окремих аспектів соціальної відповідальності, відсутня цілісна, інтегративна і теоретично обґрунтована концепція і створена на її основі узагальнююча модель формування соціальної відповідальності студента в соціокультурному освітньому просторі.

Виходячи з аналізу відповідальності у гуманітарних науках (у філософії, етиці, соціології, психології) можна стверджувати, що соціальна відповідальність у своїй внутрішній сутності характеризує соціальну типовість особистості, тобто її здатність дотримуватися у своїй поведінці і діяльності загальноприйнятих у даному суспільстві соціальних норм та вміння об'єктивувати власні дії.

Загальновідомо, що відповідальність особистості формується і розвивається тільки в діяльності. Відповідальність впливає на свідомість і дії людини, на переконання, вимагає напруження волі, активізує емоційну сферу особистості, спонукає її до пізнавальної, трудової, суспільної активності. Враховуючи позиції вищезазначених науковців, а також наше розуміння сутності і змісту соціальної відповідальності студентів педагогічних спеціальностей ми вважаємо що структура соціальної відповідальності зумовлена взаємозв'язком наступних компонентів: когнітивного, мотиваційного та діяльнісного.

Когнітивний компонент соціальної відповідальності студентів педагогічних спеціальностей передбачає розширення і поглиблення знань про норми і правила відповідальної поведінки, передбачення наслідків особистої діяльності, цей компонент також включає соціальні знання про шляхи реалізації відповідальності взагалі та самооцінку, яка забезпечує уміння адекватно проаналізувати свої можливості.

Мотиваційний компонент передбачає усвідомлене ставлення до обов'язків, постійне прагнення до удосконалення своєї індивідуальності, позитивне ставлення до моральних норм, бажання діяти відповідно до них, почуття вини, сорому через невиконання норм.

Діяльнісний компонент передбачає готовність особистості дотримуватися норм та вимог суспільства, відповідати за наслідки своїх вчинків, виконувати соціальні ролі, здатність контролювати і коригувати свою поведінку до норм.

Таким чином, структура соціальної відповідальності студентів педагогічних спеціальностей складається з сукупності компонентів, сутність яких зводиться до усвідомлення моральних потреб, розуміння

соціальних норм і готовності до їх виконання .

Список використаних джерел

1. Савчин М. В. Відповідальність: смисловий принцип мотиваційної регуляції поведінки особистості // Педагогіка і психологія. – 1996. – № 1. – 1986. – 192 с.

Сметанский Н. И. Формирование социальной ответственности учителя в системе «школа – вуз – школа». – К., 1994. – 371 с.